

KULTUR

Fettfri dramatik

"Någon kommer att komma" av Jon Fosse i översättning av Lars Norén

Scen: Folkets Hus, Kumla, Riksdrama Riksteatern, 5/11 2002

Regi: Eirik Stubø

Scenografi & kostym: Kari Gravklev

Ljusdesign: Niclas Erdman, TurtleHeads

Ljudkomposition: Stefan Levin

Medverkande: Irma Schultz Keller, Ingvar Haggren, Björn Bengtsson

Speltid: cirka en timme utan paus

Jesper Lange

Handlingen i den norske dramatiker Jon Fosses pjäs är mycket enkel och vardagsaktig utan några sensationella och spektakulära eller dramatiska begivenheter: ett par – Han (Ingvar Haggren) och Hon (Irma Schultz Keller) – har just köpt ett ensligt gammalt hus vid havet för att njuta av lugnet och ensamheten tillsammans för att bli ett i kärleken. Även om önskan att få vara ensamma med varandra är mycket stark känner man att det finns något i det förflutna som har gjort det omöjligt för paret att bo kvar där de bodde förut. De har således sökt sig till ensamheten inte bara av fri vilja men också av nöd och tvång.

Paret får oväntat besök av den tidigare ägaren – en ung man – som är sugen på att få lite social kontakt. Paret känner sig störda av den objudna gästen och han lämnar dem.

Detta är inte mycket till handling kan man tycka men det räcker för Fosse för att skapa en intensiv spänning som i alla fall höll min uppmärksamhet fastklipad till scenen under 60 intensiva minuter. Det säger nästan sig självt att det inte är de yttre händelser mellan folk som intresserar Fosse. Det är de små och betydelsefulla detaljerna i själens kamp att sammanföra dröm och verklighet – d.v.s. förena sorglösa förhoppningar om framtiden med nutidens ledsamma påfrestningar – som är i fokus, kort sagt: människans svårigheter att både anpassa sig till verkligheten som den är och ändå hålla hoppet om att finna lite glädje och kärlek i livet levande.

Jon Fosse är en oerhörd begåvad och duktig dramatiker. Med ett enkelt språk och en enkel handling har han en ytterst sällsynt förmåga att skapa stor dramatik som tränger djupt in i människans existentiella problem. Hans språk ligger nära diktens form, är lyriskt repeterande och består av enkla vardagsord så orden i sig själv är inte komplicerade men de beskriver komplicerade förhållanden och känslor och relationer. Stilistisk hamnar han i någon sorts blandform mellan realism och absurdism utan att det blir frågan om vare sig realism eller absurdism. Han påminner på sätt och vis lite om den engelska dramatiker Harold Pinter som har samma förmåga att skriva helt fettfri dramatik. Fosses dramatik är kort och gott i världsklass.

"Någon kommer att komma" undersöker förhållandet mellan hopp och farhågor, d.v.s. våra både glada och rädda föreställningar om framtiden i en kärleksrelation. Nyckelordet är "framtiden". Människans föreställningar om framtiden spelar en mycket stor roll för hur vi lever i nuet trots att vi vet att vi inte kan veta något om framtiden med säkerhet. Ändå ägnar vi oss mycket åt framtiden med både glädje och fruktan.

Pjästiteln pekar rakt in i framtiden: "Någon kommer att komma". Det är kvinnan ("Hon") som säger detta. Hon tror med bestämdhet att någon en gång kommer att bryta sig in i den värld som paret har etablerat – med eller mot parets vilja. Hon försöker att få mannen ("Han") att inse att "det alltid kommer att komma någon". Hon ser detta som ett livsvillkor hon inte kan eller vill undslippa varemot Han vill göra allt för att förhindra att det kommer någon och stör den ensamhet som han känner är förutsättningen för att kärleken ska trivas i deras relation.

Kvinnan kan ju egentligen inte vete om det "alltid" är så "att det kommer att komma någon" och mannen kan ju in-

Hon (Irma Schultz Keller) och Han (Ingvar Haggren) i Jon Fosses pjäs "Någon kommer att komma", Riksdrama Riksteatern, Folkets Hus, Kumla, 5/11 2002.

te heller med säkerhet veta att han kan förhindra att det händer. Ändå är de båda var för sig mycket säkra i sin sak.

När det då sen rent faktiskt KOMMER någon – den tidigare ägaren – på besök blir situationen krisartad: kvinnan hade inte föreställt sig att det skulle komma någon just nu (även om det alltid kommer att komma någon) och inte heller att det skulle vara just denna konkreta person och mannen tappar all kraft och kan inget göra – kan inte agera – för att tvinga bort den störande personen. Mannen håller sig i stället i bakgrunden och överläter kontakten med främlingen till kvinnan. Man kan säga att han är feg eller konfliktundvikande och det skapar i sin tur det problem att han blir djupt svartsjuk när han kraftlös måste lämna sin kvinna ensam med besökaren.

Den (lilla) störningen i form av en objuden gäst åstadkommer ett veritabelt jordskalv i parets relation – även om det egentligen inte händer något under gästens besök. Besöket är en struntsak med alla mått mätt. Det händer inte ett smack. Ändå är jordskalvet ett faktum och relationen

mellan mannen och kvinnan förändras mycket radikalt på grund av visiten. Paret framstår efteråt som tärda och slitna. De litar inte längre förbehållslöst på varandra, har inte längre så positiva förväntningar till framtiden och ensamheten och kärleken som i början. Den naiva glada förväntningen är borta men trots detta håller mannen och kvinnan fortfarande ett stadigt tag i varandra. Kanske för att de vill känna säkerhet och trygghet. Känns det bekant? Ett lite trött och slitet äktenskap som parterna inte har kraft eller mod att lämna? Kanske därför att det förefaller bökigt och osäkert att leta upp en ny kärlek och ett nytt liv?

Jag tycker det är en makalöst fin föreställning som jag vet jag kommer att minnas i många år. Skådespelarna och regissören har naturligtvis en väldigt stor del av äran för detta. Jag har inte lust att fördjupa mig i speltekniska detaljer och vill bara konstatera att skådespelarna gör ett mycket mycket bra jobb. Det är en sällsynt och vacker upplevelse att skådespelare och text blir en helt homogen enhet.